

основные процессы и тенденции, на основе которых определена важная роль Альянса в обеспечении и поддержании международной безопасности. Во время написания статьи, автором были использованы следующие методы: анализ, синтез, сравнение, индукция, дедукция. Основные полученные выводы состоят в следующем: на сегодняшний день НАТО остается основным контрибутором международной безопасности; появление новых угроз создает новую среду, в которой старые подходы и механизмы борьбы демонстрируют свою непригодность, что, в свою очередь, побуждает к разработке новых инициатив касательно противодействию негативной активности со стороны разного рода террористических группировок и организаций; выходя за границы евроатлантического пространства, НАТО активно сотрудничает со странами, которые не являются членами, что автоматически расширяет границы добрососедских отношений, а также, в позитивном отношении, способствует поддержке высокого уровня безопасности.

Ключевые слова: НАТО, международная безопасность, сотрудничество, вызовы, угрозы.

* * *

УДК 325.3(410)

Валюх Л. І.,
кандидат історичних наук, доцент
кафедри політичних наук, Рівненський
державний гуманітарний університет
(Україна, Рівне), vli43@rambler.ru

ПОЗИЦІЯ КОНСЕРВАТИВНОГО УРЯДУ СОЛСБЕРІ ЩОДО НІМЕЦЬКОЇ КОЛОНІАЛЬНОЇ ЕКСПАНСІЇ В АФРИЦІ (1885–1888 РР.)

Проаналізовано позицію консервативного уряду Солсбері щодо німецької колоніальної експансії в Африці (1885–1888 рр.). Зазначено, що зовнішньополітичний курс консервативного кабінету в 1885–1887 рр. характеризувався політикою поступок і компромісів у взаємовідносинах з Німеччиною, підтримка якої була б необхідна у вирішенні єгипетського питання.

Участь Великої Британії в спільній з Німеччиною блокаді східноафриканського узбережжя стала початком трансформації колоніального курсу Солсбері. Він почав переконливіше відстоювати колоніальні інтереси Великої Британії в Африці та враховувати настрої англійської громадськості яка виступала за збереження, збільшення та використання африканських територій Британської імперії. Більшість англійців, як і раніше, залишалися байдужими до англо-німецьких суперечок на африканському материку. Однак, збільшився вплив на уряд представників фінансових та промислових кіл зацікавлених у придбанні Великою Британією нових колоній.

Ключові слова: Велика Британія, Німеччина, Солсбері, колоніальна експансія.

У своєму прагненні захопити стратегічно важливі території в Африці уряд Німеччини наштовхнувся на подібні устремління Великої Британії. Від позиції уряду очоленого Солсбері, стосовно німецької колоніальної політики, значною мірою залежала стабільність у взаєминах між європейськими країнами. Внаслідок цього, актуальним є вивчення позиції прем'єр-міністра Великої Британії та впливу громадськості на урядові рішення з приводу англо-німецьких колоніальних протиріччя в Африці. До того ж, вивчення англо-німецької боротьби за африканські території дає можливість прослідкувати еволюцію зовнішньополітичної стратегії Лондона в цьому регіоні, а також глибше зрозуміти розстановку сил на міжнародній арені наприкінці XIX ст.

Як свідчить історіографічний аналіз, тема колоніальної політики Великої Британії в тих африканських регіонах, які водночас були об'єктами колоніальної експансії Німеччини і, частково, питання про тактику англійського уряду у відповідь на початок німецької колоніальної політики піднімалося у працях російських істориків І. А. Улановської [4] та К. Б. Віноградова [3], а також у дослідженнях англійських та американських науковців Р. Купленда [5], П. Кеннеді [7], В. Луїса [9]. Серед сучасних вітчизняних істориків слід відмітити праці С. С. Трояна та Л. Ю. Питльованої, які вивчали англо-німецькі

колоніальні суперечності. Тема британської та німецької колоніальної політики в Африці наприкінці XIX ст. загалом достатньо досліджена: йдеться, насамперед, про економічні основи експансії, її напрями, характер, методи. Проте, поза увагою дослідників залишилися суб'єктивно-психологічні моменти, які впливали на колоніальну політику та взаємини держав. Недостатньо вивченими залишаються питання про позицію членів уряду, парламенту, діячів громадськості щодо експансії, яка здійснювалася як самою Великою Британією, так і країнами, які змагалися з нею.

Метою статті є комплексний аналіз позиції британського прем'єр-міністра Солсбері щодо німецької колоніальної політики в Африці (1885–1889 рр.).

Консерватори на чолі з Солсбері прийшли до влади 5 червня 1885 р. Ставши прем'єром, він зберіг за собою і посаду міністра закордонних справ, що підтверджує його виняткову увагу до міжнародних проблем. 26 червня 1885 р. на зустрічі представників дипломатичного корпусу Солсбері заявив, що провідним принципом консервативної партії буде досягнення і збереження взаєморозуміння з Німеччиною. Позиція глави уряду пояснюється пошуком посередника або прихильника в урегулюванні англо-російського конфлікту в Афганістані [8, р. 282].

Здавалося, що така миролюбна політика мала свої результати: німці більше не претендували на узбережжя. Однак це було затишшя перед бурєю. П'ять німецьких військових кораблів кинули якорі біля узбережжя Занзібару. 7 серпня 1885 р. радник посольства Росії в Берліні М. Муравйов писав, що «поява німецької ескадри у морського берега Занзібару стала новим ударом по престижу Великої Британії, який так марно намагається відродити уряд» [4, с. 48]. Представники Німеччини уклали 10 договорів, за якими Кіліманджаро, Усамбара, Чагга та інші території опинилися під німецьким протекторатом.

У Західній Африці уряд Солсбері прагнув не допустити розширення німецьких колоній Того і Камерун. У Південній Африці британський уряд у другій половині 1885 р. не вживав ніяких помітних і значущих акцій, спрямованих на протидію Німеччині. Незважаючи на територіальні втрати в Східній Африці, уряд Великої Британії отримав бажане – певне сприяння Бісмарка у вирішенні низки міжнародних питань.

Під час перебування третього кабінету Гладстона при владі, лібералам, в результаті підписання безлічі угод з Німеччиною, вдалося більш чітко визначити межі сфер впливу Великої Британії та Німеччини в Західній, Південно-Західній та Східній Африці. Але це лише на короткий термін пригальмувало розвиток протиріччя, що виникали між двома державами [8, р. 284].

20 липня 1886 р. Солсбері знову очолив уряд. Бісмарк, скориставшись англо-французькими протиріччями в Єгипті, спробував домогтися від нього якомога більших поступок у Східній Африці. У цих умовах Солсбері погодився переглянути договір від 9 червня 1886 р., підписаний його політичними опонентами. Це було зумовлено тим, що він сумнівався в економічній цінності Східної Африки. 1 листопада 1886 р. було підписано англо-німецький договір, згідно з яким за султаном закріплювалися права на острови Занзібар, Пембу та Мафію, а також прибережну смугу завширшки 10 миль. Територія від містечка Ванга на півдні до р. Тана на

півночі була визнана сферою впливу англійців. Німеччина отримала район, північний кордон якого проходив від м. Ванга вздовж північного схилу г. Кіліманджаро до озера Вікторія, а південною межею була р. Рувума, яка слугувала кордоном із португальською Східною Африкою [4, с. 50].

Таким чином, серія договорів 1886 р. завершили перший територіальний розподіл Східної Африки між Великою Британією та Німеччиною. Англія одержала 400 миль², Німеччина – 600 миль² східноафриканських територій. Прихильники інтенсивних колоніальних загарбань Англії не були задоволені даною угодою. Тому дещо пізніше, коли став зрозумілий масштаб територій, якими поступилася Велика Британія, на адресу Солсбері неодноразово звучала критика, особливо з табору лібералів. Так, А. Розбері критикував прем'єра за те, що той пішов на поступки Німеччині, відступивши від договору 9 червня, внаслідок чого сфера впливу султана (тобто Великої Британії) на материк була значно зменшена [8, р. 285]. Посол Росії в Лондоні Є. Стааль вважав, що «угода задовольнила інтереси обох країн» [1, арк. 10зв].

Насправді, внаслідок підписаного Великою Британією договору її позиції у Східній Африці виявилися ослаблені, тоді як Німеччина затвердила тут свій вплив. Як справедливо відзначив англійський історик Р. Купленд, «угода 1886 р. сприяла Німеччині, тому що Велика Британія прагнула до німецької дружби більше, ніж Німеччина до британської» [5, р. 116].

Влітку 1887 р. Солсбері зазначав у листі до королеви Вікторії щодо міжнародного становища Великої Британії: «Майбутнє дуже похмуре; Англія не може його поліпшити ... в даний час ... ми не можемо втрутитися в будь-які активні дії за кордоном із причини стану громадської думки» [11, р. 121]. Дане судження ілюструє залежність консервативного кабінету від громадської думки. В перспективі Солсбері, прагнучи зберегти свій уряд при владі, змушений був вкрай обережно діяти на міжнародній арені, орієнтуючись на оцінку проведеного ним зовнішньополітичного курсу різними верствами населення держави.

Оскільки договір 1886 р. остаточно не розподілив кордони сфер впливу Англії та Німеччини у Східній Африці, кожна зі сторін й надалі намагалася захопити поки що вільну територію. Можливість для цього їм незабаром була надана губернатором Екваторіальної провінції Судану Еміном, який виявився заблокованим повсталими махдистами на півдні своєї провінції. Емін-паша звернувся до європейських держав із проханням про порятунок. Таким чином, і в Англії, і в Німеччині з'явилася можливість під приводом визвольної місії почати проникнення в тропічну Африку [12, р. 140–141].

Холмвуд, генеральний консул Великої Британії на Занзібарі, вбачав у цих подіях зручний привід для того, щоб забезпечити британський контроль над верхів'ями Нілу. Він запропонував організувати військову експедицію, яка б «покарала повсталих і врятувала Еміна. Глава Британської Східно-Африканської компанії Маккіннон збирався організувати приватну експедицію, яку мав очолити відомий дослідник Африки Генрі Стенлі. Солсбері погодився на цю пропозицію, але він наполіг, щоб експедиція була заходом приватної, а не державної ініціативи і носила невійськовий характер, що дозволяло

Англії уникнути зіткнення з конкурентами на міжнародній арені [4, с. 71].

Г. Стенлі виїхав із Лондона 21 січня 1887 р. З березня по липень того ж року тривали «пошуки» Еміна. Рухаючись зі своєю експедицією Стенлі укладав договори з вождями африканських племен, що населяють цей регіон, тим самим збільшуючи сфери британського впливу. У той період преса регулярно публікувала листи та звіти Стенлі про просування його експедиції. Його описи стану справ у Африці яскраво показували втрату англійцями колишньої могутності та були націлені на те, щоб зачепити національну гордість британців, відновити імперські ідеї.

Діяльність Стенлі викликала серйозні занепокоєння німецьких колоніальних кіл і уряд заявив протест щодо порушення умов договору 1886 р. Імперський уряд визнавав, що хоча в угоді не обговорювалися східні кордони німецьких володінь, але він сподівався, що в майбутньому Англія надасть Німеччині «свободу рук» на території на схід від озер Ньяса і Танганьїка [13, р. 10].

24 травня 1887 р. англійці підписали з султаном Занзібару договір про оренду частини узбережжя. Дещо пізніше, 30 липня 1887 р. подібний договір був підписаний представниками Німеччини, відповідно до якого управління на прилеглий до німецької зони берегової смуги передавалося Німецькій Східноафриканській Компанії на 50 років. Ці угоди означали, що султан був позбавлений частини своїх володінь, що залишилася після договору 1886 р.

Таким чином, Солсбері фактично погодився вважати район між німецькими володіннями і східним кордоном Конго сферою впливу Німеччини, а інцидент, пов'язаний з порятунком Еміна-паші (він був звільнений в 1889 р.) і боротьба двох компаній за домінування на східноафриканському узбережжі, не призвели до посилення напруженості у відносинах між двома державами.

Зміна політики Німеччини у Східній Африці відбулася після смерті 27 березня 1888 р. султана Занзібару Баргаша. Новим султаном зі згоди урядів Великої Британії та Німеччини став його брат Каліфа. Новий султан виявився маріонеткою в руках і Великої Британії, і Німеччини. Як тільки Каліфа став султаном, з квітня 1888 р. Німецька Компанія намагалася захопити нові території, і, як наслідок, здійснювала сильніший тиск на султана [4, с. 182].

Німецька Східноафриканська Компанія, встановивши контроль над підлеглими територіями, почала здійснювати жорсткий економічний тиск на місцеве населення. На думку Солсбері, причиною повстання проти німецьких колонізаторів були «помилки Німецької компанії, які полягали в придушенні африканської культури» [4, с. 88].

Радник посольства в Берліні М. Муравйов вбачав причини зіткнень між місцевими жителями та представниками німецьких колонізаторів, що відбулися у Занзібарі у їх спробах «перешкодити работоргівлі арабів на тій частині узбережжя, яка була орендована у султана Занзібару» [2, л. 63]. За словами посла Росії в Берліні графа П. Шувалова, виступи місцевих племен, спрямовані проти німецьких колонізаторів були викликані нездатністю німецьких колонізаторів «підтримувати свій авторитет на підконтрольній території» [2, л. 94].

У серпні–вересні 1888 р. спалахнуло антинімецьке повстання. Солсбері вважав, що перелякани народним рухом німці незабаром покинуть цю територію. У посланні Малету він написав: «Дуже хороші новини. Якщо німці підуть, у нас буде маса часу, щоб врегулювати питання з племенами» [9, р. 13]. Однак, незабаром, повстання могло перекинутися на англійську зону. Солсбері побоювався, що в такому разі інтереси Англії можуть постраждати.

Щоб позбавити повстанців можливості купувати зброю і задовольнити колоніальні претензії зацікавлених німецьких кіл, Бісмарк запропонував Великій Британії провести спільну блокаду східноафриканського узбережжя [4, с. 90]. Велика Британія погодилася об'єднати свої зусилля з Німеччиною для придушення работоргівлі та торгівлі зброєю.

Ця подія була відзначена у промові в парламенті королеви Вікторії: «Я об'єднала свої зусилля з імператором Німеччини у встановленні морської блокади в частини узбережжя (територія занзібарського султанату), яка охоплена заколотом для того, щоб не тільки запобігти работоргівлі, але також перешкоджати поширенню повстання» [11, р. 204].

Однак, представники англійської громадськості висловлювали побоювання, що спільні дії з Німеччиною підуть на користь виключно останній. Стосовно спільної морської блокади східноафриканського узбережжя, «The Times» писала: «Якби ми були впевнені, що Німеччина не переслідуватиме побічної мети, ми б почали співробітничати з нею із більшим задоволенням і ширістю» [13, р. 10].

У грудні 1888 р. англо–німецька блокада була встановлена. Вона охоплювала східноафриканське узбережжя від Кіпіні на півночі до річки Рувума на півдні. До блокади приєдналися також Португалія та Італія [8, р. 296]. Таким чином, локальний інцидент набув міжнародного значення.

У 1888 р. знову було піднято питання про визначення кордонів володінь Німеччини в Південно–Західній Африці, зокрема навколо британської бухти Уолфіш–Бей. Для того, щоб вирішити цю задачу уряду Великої Британії та Німеччини погодилися призначити комісарів. Однак уряд Капської колонії відмовився призначити комісара для роботи в комісії. Не бажаючи ускладнювати стосунки з імперським кабінетом і міністр колоній Натсфорд, і Солсбері дистанціювалися від позиції, зайнятої в цьому питанні капськими міністрами і тимчасово відмовилися від розгляду прикордонних суперечок у Південно–Західній Африці [6, р. 637].

Таким чином, зовнішньополітичний курс консервативного кабінету в 1885–1888 рр. повністю відповідав зробленим програмним заявам лідера партії. Він характеризувався політикою поступок і компромісів у взаємовідносинах з провідними європейськими державами і, насамперед, Німеччиною, підтримка якої була б необхідна у вирішенні єгипетського питання. Американський історик П. Кеннеді небезпідставно вважав, що «хоча Солсбері ... танцював під дудку Бісмарка, в 1885–1888 рр. існували певні обмеження в реалізації цієї політики. Прем'єр–міністр не мав наміру ... дозволити Німеччині анексувати Занзібар, тому що це завдало б серйозного удару британським інтересам в Індійському океані. Там, де він поступився – в Східній Африці та Самоа – так це тому, що він був упевнений

в силі британських торговців, які змогли б отримати вигоду в умовах вільної торгівлі та витіснити німецьких конкурентів із цих районів» [7, р. 200].

Участь Великої Британії в спільній з Німеччиною блокаді східноафриканського узбережжя поклала початок трансформації колоніального курсу Солсбері. На відміну від 1885–1887 рр. прем'єр був схильний переконливо відстоювати колоніальні інтереси Великої Британії в Африці. К. Б. Виноградов справедливо зазначив, що така зміна курсу була пов'язана з посиленням «запитів капіталістів», «йдучи назустріч яким Солсбері підкреслював: треба будь–якими засобами випередити суперників, не допустити, щоб незайняті частини світу – потенційні ринки збуту – були закриті для нас іноземним законодавством» [3, с. 179].

Доцільно зауважити, що до цього часу Солсбері почав враховувати настрої громадськості, яка виступала за збереження в рамках Британської імперії та використання вже здобутих територій. Зовнішньополітичний курс Солсбері задовольняв вимоги громадськості. Тому не випадково його підтримка місцевими асоціаціями консервативної партії. Так, Грентамська асоціація в січні 1888 р. привітала Солсбері з успішною реалізацією мудрого зовнішньополітичного курсу, завдяки якому держава повернула собі колишню позицію серед перших націй світу [10, р. 4].

Але, визнаючи певний вплив громадської думки Англії на зовнішньополітичний курс уряду, не можна перебільшувати цей чинник. Більшість англійців, як і раніше, залишалися байдужими до англо–німецьких суперечок на африканському материках. Однак збільшився вплив на уряд представників фінансових, промислових кіл, зацікавлених у придбанні Великою Британією нових колоній. І саме з інтересами цих кіл у майбутньому уряд змушений був рахуватися в процесі реалізації зовнішньополітичних і колоніальних завдань.

Список використаних джерел

1. Архив внешней политики Российской империи. – Ф.184. – Оп.520. – Д.138 (1).
2. Там же. – Ф.133. – Оп.470. – Д.15 (1888).
3. Виноградов К. Б. Вверх по Нилу... На пути к Фашодскому кризису / К. Б. Виноградов // Новая и новейшая история. – 1998. – № 5. – С. 171–190.
4. Улановская И. А. Борьба за Восточную Африку и прессы (1884–1890) / И. А. Улановская. – М.: Наука, 1969. – 213 с.
5. Coupland R. The Exploitation of East Africa / R. Coupland. – London: Methen and Co., 1939. – 607 p.
6. Gillard D. R. Salisbury's African Policy and the Heligoland Offer of 1890 / D. Gillard // English Historical Review. – London, 1960. – Vol.75. – №297. October. – P.631–653.
7. Kennedy P. The Rise of the Anglo–German Antagonism. 1860–1914 / P. Kennedy. – L.–Boston – Sydney: George Allen and Unwin Ltd., 1982. – 604 p.
8. Langer W. L. The Diplomacy of Imperialism. 1890–1902 / W. L. Langer. – L.–N.–Y.: Alfred A. Knopf, 1935. – Vol.2. – 547 p.
9. Louis W. R. Great Britain and German Expansion in Africa. 1884–1919 / W. R. Louis // Britain and Germany in Africa. Imperial Rivalry and Colonial Rule. – New Haven – London, 1967. – P.3–51.
10. Marquis of Salisbury in Liverpool // The Times. – 1888. – Jan. 12. – P.4–5.
11. Queen Victoria in Her Letters and Journals / A Selection by C. Hibbert. – New York: Viking Penguin Inc., 1985. – 374 p.
12. Ritchie M. E. The Unfinished War. The Drama of Anglo–German Conflict in Africa in Relation to the Future of the British Empire / M. Ritchie. – London, 1940. – 217 p.
13. The English–German disputes in East Africa implementation of agreement, eighteen eighty–six // The Times. – 1888. – Sept. 18. – P. 9–11.

References

1. Arkhyv vneshey polytyky Rossyyskoy ympery. – F.184. – Op.520. – D.138 (1).
2. Tam zhe. – F.133. – Op.470. – D.15 (1888).
3. Vynohradov K. B. Vverkh po Nyly... Na puty k Fashodskomu kryzysu / K. B. Vynohradov // Novaya y noveyshaya ystoriya. – 1998. – №5. – S.171–190.
4. Ulanovskaya Y. A. Bor'ba za Vostochnuyu Afryku u pressa (1884–1890) / Y. A. Ulanovskaya. – M.: Nauka, 1969. – 213 s.
5. Coupland R. The Exploitation of East Africa / R. Coupland. – London: Methen and Co., 1939. – 607 p.
6. Gillard D. R. Salisbury's African Policy and the Heligoland Offer of 1890 / D. Gillard // English Historical Review. – London, 1960. – Vol.75. – №297. October. – P.631–653.
7. Kennedy P. The Rise of the Anglo–German Antagonism. 1860–1914 / P. Kennedy. – L.–Boston–Sydney: George Allen and Unwin Ltd., 1982. – 604 p.
8. Langer W. L. The Diplomacy of Imperialism. 1890–1902 / W. L. Langer. – L.–N.–Y.: Alfred A. Knopf, 1935. – Vol.2. – 547 p.
9. Louis W. R. Great Britain and German Expansion in Africa. 1884–1919 / W. R. Louis // Britain and Germany in Africa. Imperial Rivalry and Colonial Rule. – New Haven – London, 1967. – P.3–51.
10. Marquis of Salisbury in Liverpool // The Times. – 1888. – Jan. 12. – P.4–5.
11. Queen Victoria in Her Letters and Journals / A Selection by C. Hibbert. – New York: Viking Penguin Inc., 1985. – 374 p.
12. Ritchie M. E. The Unfinished War. The Drama of Anglo–German Conflict in Africa in Relation to the Future of the British Empire / M. Ritchie. – London, 1940. – 217 p.
13. The English–German disputes in East Africa implementation of agreement, eighteen eighty–six // The Times. – 1888. – Sept. 18. – P. 9–11.

Valyukh L. I., Ph.D. in History, associate professor of the Department of Political Science, Rivne State Humanitarian University (Ukraine, Rivne), vli43@rambler.ru

The position of Salisbury conservative government on German colonial expansion in Africa (1885–1888)

The position of British Prime Minister Salisbury on German colonial policy in Africa (1885–1888) have been analyzed. The foreign policy course of the conservative Cabinet in 1885–1887 was characterised by the policy of concessions and compromises in relationships with Germany, which support would be needed in solving of the Egypt issue.

The participation of Great Britain and Germany blockade of the East African coast was the beginning of the transformation of Salisbury's colonial course. He began to defend the colonial interests of Great Britain in Africa more insistently.

It is worth noting that Salisbury began to consider the opinion of the British public in realization of the foreign policy course. The public was advocated for preservation, increasing and exploitation of African territories of the British Empire. Most Englishmen still remained indifferent to the Anglo–German contradiction on the African continent. However, the influence on government of the representatives of financial and industrial circles interested in acquiring of new colonies increased.

Keywords: Great Britain, Germany, Salisbury, colonial expansion.

Валюх Л. И., кандидат исторических наук, доцент кафедры политических наук, Ровенский государственный гуманитарный университет (Украина, Ровно), vli43@rambler.ru

Позиция консервативного правительства Солсбери касательно немецкой колониальной экспансии в Африке (1885–1888 гг.)

Проанализировано позицию консервативного правительства Солсбери касательно немецкой колониальной экспансии в Африке (1885–1888 гг.). Отмечено, что внешнеполитический курс консервативного кабинета в 1885–1887 гг. характеризовался политикой уступок и компромиссов во взаимоотношениях с Германией, поддержка которой была бы необходима в решении египетского вопроса.

Участие Великобритании в совместной с Германией блокаде восточноафриканского побережья стало началом трансформации колониального курса Солсбери. Он начал убедительно отстаивать колониальные интересы Великобритании в Африке и учитывать настроения английской общественности, которая выступала за сохранение, увеличение и использование африканских территорий Британской империи. Большинство англичан, как и раньше, оставались равнодушными к англо–германским спорам на африканском материке. Однако увеличилось влияние на правительство представителей финансовых и промышленных кругов заинтересованных в приобретении Великобританией новых колоний.

Ключевые слова: Великобритания, Германия, Солсбери, колониальная экспансия.

* * *

УДК 94–327(73:5–11)

Галаджій О. В.,
магістр історії, Київський національний
університет ім. Тараса Шевченка
(Україна, Київ), galadzhyh@ukr.net

ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ КОНЦЕПЦІЙ ПОЛІТИКИ БЕЗПЕКИ АДМІНІСТРАЦІЙ БАРАКА ОБАМИ ЩОДО АЗІЙСЬКО–ТИХООКЕАНСЬКОГО РЕГІОНУ

Розглядається нова концепція політики США по забезпеченню безпеки у Азійсько–Тихоокеанському регіоні у період адміністрації Барака Обами, та її втілення першою та другою адміністраціями. Автор вказує актуальність даного дослідження необхідністю системного підходу до розгляду політики безпеки Сполучених Штатів у АТР. Вказуються основні проблеми безпеки регіону та підходи Вашингтону до їх вирішення. Також визначаються основні напрями нової стратегії та оцінка ефективності їх застосування.

Ключові слова: зовнішня політика США, Азійсько–Тихоокеанський регіон, проблеми безпеки, «ребалансування».

Актуальність теми дослідження полягає у необхідності системного розгляду та аналізу нового вектору зовнішньої політики США відносно вирішення питань безпеки у Азійсько–Тихоокеанському регіоні адміністраціями Барака Обами. У нових Стратегіях Національної безпеки зазначається, що безпека США залежить від регіональної, тому відбувається перехід до політики «ребалансування», відновлення лідерства Вашингтону на АТР. «Ребалансування» включається у політику «розумної сили», яка передбачає використання принципів розвитку, дипломатії та оборони – «3D», і яка заснована на застосуванні мирних інструментів впливу, підкріплених військами США у регіоні.

Необхідно зазначити в першу чергу значення робіт О. В. Шевчука щодо системи відносин у АТР у постбіполярний період, які розкривають саму її структуру, проте роботи Б. М. Гончара охоплюють більший період розвитку проблеми. Ю. В. Куришова, В. Л. Кузнецов та В. Ярмоленко описують основні теоретичні аспекти проблеми, в той же час Н. Д. Городня, С. В. Пронь та М. А. Таран більш широко розкривають окремі проблеми у регіоні.

Відповідно до цього, ставимо такі цілі для даного дослідження, як аналіз завдань стратегії безпеки Сполучених Штатів у Азійсько–Тихоокеанському регіоні щодо вирішення проблем, розгляд ролі стратегії «ребалансування» у політиці Білого Дому відносно відновлення лідерства в АТР та оцінка основних результатів «ребалансування» у сфері безпеки регіону.

Стратегія національної безпеки першої адміністрації Б. Обами (травень 2010 р.) приділяє одночасно багато уваги вирішенню внутрішніх проблем держави і ролі США на міжнародній арені. Лідерство Америки визначається утворенням та поглибленням зв'язків з країнами регіону і мобілізацією процесів вирішення проблем у світі [16, р. 3–4].

У Стратегії зазначається, що необхідно забезпечити сильну зростаючу економіку та міцну індустрію. Для забезпечення безпеки регіону планується відстоювати власні інтереси та інтереси союзних країн. США прагнуть створити міжнародний порядок, у якому будуть вирішені проблеми нашого часу – екстремізм та тероризм, розповсюдження ядерної зброї та радіоактивних речовин. Також передбачається допомога країнам у економічній сфері та вирішення і упередження конфліктів на міжнародній арені. В основі забезпечення безпеки США подають дотримання прав людини [16, р. 1].